

آشنایی با ارزشیابی طرح های پژوهشی اثرگذار

دکتر پروانه رحیمی مقدم
گروه ترجمان دانش
دانشگاه علوم پزشکی ایران

KTEC, IUMS

تعریف اثر پژوهش

✓ سهم قابل اندازه گیری پژوهش در

← جامعه

← فرهنگ

← امنیت ملی

← اقتصاد

← سیاست های عمومی

← بهداشت محیط زیست

← کیفیت زندگی

در سطح فراتر از دانشگاه

✓ به بیان دیگر:

← اثر بر روی تغییر و یا ایجاد منفعت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاست‌ها و خدمات عمومی، سلامت، محیط و کیفیت زندگی فراتر از دانشگاه

اهمیت اثرات پژوهش

✓ اندازه‌گیری و بررسی اثرات پژوهش‌های سلامت در محدوده‌های فراتر از دانشگاه و دانشگاهیان، مدت‌هاست مورد توجه کشورها قرار گرفته است.

✓ سؤال برخی از کشورها این است که **هزینه صرف‌شده برای انجام پژوهش** چه فایده‌ای داشته است

✓ برای برخی دیگر از کشورها چالش اصلی، **کمبود هزینه‌های پژوهش** است و نیاز دارند برای افزایش بودجه پژوهش، نشان دهند که انجام پژوهش فوایدی داشته است.

✓ در هر حال، علت این اهمیت روزافزون هر چه باشد، اندازه‌گیری اثرات پژوهش با چالش‌هایی همراه است.

چالش های ارزشیابی اثرگذاری پژوهش

(1) انتساب اثر

← عدم توانایی انتساب اثر ایجاد شده به پژوهش انجام شده

(2) زمانبر بودن

← طولانی بودن زمان لازم جهت ایجاد اثر از پژوهش های انجام شده

(3) خلاف واقع یا حقیقت جایگزین

← عدم توانایی پیش بینی شرایط در صورت عدم انجام پژوهش

← سوال: اگر پژوهش انجام نمی شد چه اتفاقی رخ می داد؟

(4) اصطلاحات معنی دار

← عدم قابلیت اندازه گیری تاثیرات ایجاد شده ناشی از پژوهش به صورت کمی به خصوص در موارد اثرات اجتماعی

اهداف افزایش اثرات پژوهش

(1) حمایت طلبی: اثبات فواید حمایت از پژوهش، افزایش درک از پژوهش و فرایندهای آن، در سیاست‌گذاران و جامعه به منظور تغییر سیاست‌ها و رفتار ایشان.

(2) پاسخگویی: نشان دادن اینکه بودجه پژوهش به صورت کارا و اثربخش مصرف شده است و پژوهشگران و نظام پژوهشی را مورد سؤال قرار می‌دهد.

(3) تخصیص منابع: تعیین این موضوع که در آینده در کدام قسمت پژوهش سرمایه‌گذاری شود که بهترین استفاده از منابع محدود موجود انجام پذیرد.

(4) تحلیل: درک این موضوع که چگونه و چرا پژوهش اثربخش است و چگونه می‌توان آن را بهتر حمایت نمود، با هدف تولید شواهد برای سیاست‌گذاری‌های پژوهشی.

محورهای پژوهشی اثر گذار

- 1) اثر گذار بر تصمیم گیری
- 2) اثر گذار بر وضعیت سلامت
- 3) اثر گذار بر مولفه های موثر بر سلامت
- 4) اثر گذار بر ارائه خدمات
- 5) اثر گذار بر اقتصاد

طرح های تحقیقاتی اثر گذار بر تصمیم گیری

✓ شامل طرح های تحقیقاتی مصوب دانشگاه می باشد که منجر به اصلاح تصمیم گیری و یا ابلاغ تصمیمات جدید شده است.

مستندات مورد نیاز:

- (1) کد تصویب طرح در شورای پژوهشی مرکز تحقیقات یا دانشکده
- (2) گزارش نهایی طرح و یا مقاله حاصل از طرح
- (3) مستند بیانگر اصلاح تصمیم گیری (مانند ارسال بخشنامه جدید حاصل از انجام تحقیق / نامه تاییدیه با امضای بالاترین مقام تصمیم گیر و ...)

محور اثر گذار بر تصمیم گیری

تعریف	نوع اثر
سازمان تصمیم گیر برای انجام پژوهش، منابع مالی اختصاص داده است.	انجام پژوهش به سفارش سازمان تصمیم گیر
محتوی آموزشی برای سیاستگذاران و مدیران (مانند: ارزیابی فناوری سلامت، خلاصه سیاستی، اسناد سیاستی، دستورالعمل ها و یا مصوبات سازمان های تصمیم گیر)	تولید مستندات کمک به تصمیم گیری در سطوح بین المللی، ملی و استانی
محتوی آموزشی برای ارائه دهندگان (مانند: راهنمای های بالینی و بهداشت عمومی)	
محتوی آموزشی برای بیماران (ابزار کمک تصمیم بیماران)	
محتوی آموزشی برای مردم و دانشجویان	
مستندات کمک به تصمیم گیری شامل موارد ذکر شده بعلاوه مطالعات مروری منظم می باشد.	استفاده از نتایج پژوهش ها در تهیه مستندات کمک به تصمیم گیری

مستندات مورد نیاز در محور اثر گذار بر تصمیم گیری

مستندات مورد نیاز	نوع اثر
مدرک، مستند و یا نامه که نشان دهنده تخصیص اعتبار پژوهش توسط سازمان سفارش دهنده باشد.	انجام پژوهش به سفارش سازمان تصمیم گیر
<p>(1) فایل مستند کمک به تصمیم گیری</p> <p>(2) مستند پژوهش اولیه (مقاله و یا گزارش نهایی)</p> <p>(3) مستندی که نشان دهنده استفاده از نتایج پژوهش در تولید مستند کمک به تصمیم گیری باشد.</p>	محتوی آموزشی برای سیاستگذاران و مدیران، ارائه دهندگان خدمت، گیرندگان خدمت، مردم و دانشجویان ✓ clinical practice guideline ✓ public health guideline ✓ Patient Decision Aid
<p>(1) فایل مقاله مروری منظم چاپ شده</p> <p>(2) فایل مقاله و یا گزارش پژوهش اولیه که در لیست مطالعات وارد شده مطالعه مروری (included studies) باشد.</p>	در تولید انواع مطالعات مروری منظم

مشخصات مستندات کمک به تصمیم گیری

مشخصات		مستند کمک به تصمیم گیری
روش شناسی	محتوی	گیری
مبتنی بر پژوهش مصوب اولیه و ثانویه ارزیابی محتوی آموزشی نشان دهنده اثرات مثبت آن باشد.	گروه مخاطب مشخص و اهداف یادگیری تعریف شده وجود داشته باشد.	محتوی آموزشی برای سیاستگذاران و مدیران، ارائه دهندگان، بیماران، مردم و دانشجویان
استفاده از روش های مرور نظام مند برای شناسایی اثربخشی استفاده از نظرات ذی نفعان (شامل بیماران و ارائه دهندگان خدمت)	مشخص کردن مسیر تشخیصی، درمانی که گروه مخاطب آن ارائه دهندگان خدمت می باشد.	راهنمای های بالینی
استفاده از روش های مرور نظام مند استفاده از نظرات ذی نفعان (شامل بیماران و ارائه دهندگان خدمت)	بیان اطلاعات مورد نیاز بیماران با ذکر جزئیات در مورد انتخاب های ممکن برای بیماران، پیامد حاصل از هر یک از انتخاب ها، دارا بودن بخش هایی که به شفاف نمودن و بیان نمودن ارزش های بیمار کمک نماید.	ابزار کمک تصمیم بیماران
استفاده از روش های مرور نظام مند برای شناسایی اثربخشی انجام مطالعه اولیه و یا ثانویه برای انجام ارزیابی اقتصادی	مشخص نمودن اثربخشی فناوری و منافع اقتصادی آن	ارزیابی فناوری سلامت

مشخصات مستندات کمک به تصمیم گیری

مشخصات		مستند کمک به تصمیم گیری
روش شناسی	محتوی	
انجام مطالعات مروری برای شناسایی مزایا و معایب هر یک از راهکارها انجام مطالعه اولیه و یا ثانویه برای شناسایی نحوه اجرای راهکار	خلاصه سیاستی، مستندی است که گروه مخاطب آن سیاستگذاران و مدیران بوده و شامل یک و یا همه بخش های زیر می باشد: ✓ شفاف سازی مشکل ✓ مقایسه مزایا و معایب چندین رمداخله برای رفع مشکل ✓ نحوه اجرای راهکار راهنمای بهداشت عمومی مستندی است که گروه مخاطب آن سیاستگذاران و مدیران بوده و تنها برای یک مداخله تهیه شده است.	خلاصه سیاستی و راهنمای بهداشت عمومی
مبثنی بر پژوهش مصوب اولیه و یا ثانویه باشد.	مستندی است که مداخلات و نقشه راه یک سازمان را ترسیم می کند. اسنادی مانند سند سلامت سالمندی و سند بیماری های غیر واگیر نمونه هایی از این نوع اسناد هستند.	اسناد سیاستی، دستورالعمل ها و یا مصوبات سازمان های تصمیم گیر

محور طرح های تحقیقاتی اثر گذار بر وضعیت سلامت

- ✓ طرح های تحقیقاتی اثر گذار بر شامل طرح های تحقیقاتی مصوب شورای پژوهشی دانشگاه می باشد که منجر به **تغییر در وضعیت سلامت مردم** شده است.
- ✓ مصادیق تغییر در سلامت مانند **تغییر در شیوع و یا بروز بیماری، تغییر کیفیت زندگی و یا افزایش طول عمر** می باشد که می تواند از طریق بهبود فرآیند پیشگیری، درمان و بازتوانی ایجاد شود.

مستندات مورد نیاز :

- (1) کد تصویب طرح در شورای پژوهشی مرکز تحقیقات یا دانشکده
- (2) گزارش نهایی طرح و یا مقاله حاصل از طرح
- (3) مستند بیانگر تغییر در وضعیت سلامتی/بهبود ارائه خدمت مانند گزارش انجام طرح تحقیقاتی که تغییر ایجاد شده را اثبات نماید و . . .

طرح های تحقیقاتی اثر گذار بر وضعیت سلامت

اثرات سلامتی می تواند از مسیرهای زیر ایجاد گردد:

- ✓ اجرای مداخلات اثربخش در سطح جامعه برای پیشگیری از ابتلا به بیماری
- ✓ اثر بر رفتار مردم و اثر بر رفتار بیماران
- ✓ تشخیص ارزان تر، سریع تر، دقیق تر / تعیین ایمنی زایی و تشخیص ایمنی
- ✓ مدیریت مناسب تر بیماران بستری
- ✓ اجرای روش های درمانی و یا حمایتی اثربخش
- ✓ شناسایی گروه های پرخطر برای ابتلا به بیماری و اعمال مداخلات مناسب
- ✓ سایر موارد

اثر بر شیوع و بروز بیماری، کیفیت زندگی و یا طول عمر

در این بخش، باید با استفاده از انجام پژوهش و یا آنالیز داده های روتین نشان داده شود که نتایج پژوهش که اجرا شده اند، منجر به ایجاد اثرات سلامتی شده اند.

محور طرح های تحقیقاتی اثر گذار بر مولفه های موثر بر سلامت

- ✓ شامل طرحهای تحقیقاتی مصوب شورای پژوهشی دانشگاه می باشد که منجر به تغییر در مولفه های موثر بر سلامت (اجتماعی، فرهنگی، محیطی و ...) شده است.
- ✓ مصادیق تغییر در مولفه های موثر بر سلامت مانند کاهش عوامل خطر، افزایش تامین عدالت در سلامت و... می باشد.

مستندات مورد نیاز :

- (1) کد تصویب طرح در شورای پژوهشی مرکز تحقیقات یا دانشکده
- (2) گزارش نهایی طرح و یا مقاله حاصل از طرح
- (3) مستند بیانگر تغییر در مولفه های موثر بر سلامت مانند گزارش انجام طرح تحقیقاتی که تغییر ایجاد شده را اثبات نماید و ...)

محور طرح های تحقیقاتی اثر گذار بر مولفه های موثر بر ارائه خدمات

- ✓ شامل طرحهای تحقیقاتی مصوب شورای پژوهشی دانشگاه می باشد که منجر به بهبود کیفیت ارائه خدمات سلامتی شده است.
- ✓ مصادیق تغییر در کیفیت ارائه خدمات سلامتی مانند افزایش مقبولیت، دسترسی، مناسبت، اثربخشی، کارایی و ایمنی و... می باشد.

مستندات مورد نیاز :

- (1) کد تصویب طرح در شورای پژوهشی مرکز تحقیقات یا دانشکده
- (2) گزارش نهایی طرح و یا مقاله حاصل از طرح
- (3) مستند بیانگر بهبود ارائه خدمت مانند گزارش انجام طرح تحقیقاتی که تغییر ایجاد شده را اثبات نماید و ...

محور طرح های تحقیقاتی اثر گذار بر اقتصاد

✓ شامل طرحهای تحقیقاتی مصوب شورای پژوهشی دانشگاه می باشد که منجر به اثرات اقتصادی شامل درآمدزایی و افزایش کارایی شده است.

مستندات مورد نیاز :

- (1) کد تصویب طرح در شورای پژوهشی مرکز تحقیقات یا دانشکده
- (2) گزارش نهایی طرح و یا مقاله حاصل از طرح
- (3) مستند بیانگر اثرات اقتصادی

محور اثر گذاری بر اقتصاد

اثرات اقتصادی شامل درآمدزایی و افزایش کارایی که می تواند از مسیرهای زیر ایجاد گردد:

✓ تولید محصول یا خدمات قابل فروش جدید

✓ بهینه نمودن کالا و یا محصول قبلی (افزایش کیفیت و یا کاهش هزینه تولید)

✓ ایجاد کارآفرینی دانش بنیان

✓ اجرای مداخلات مبتنی بر شواهدی که منجر به کاهش

تعداد روزهای از دست رفته کار به علت بیماری یا

ناتوانی (بستری در منزل و یا بیمارستان) گردد

✓ اجرای مداخلات مبتنی بر شواهدی که منجر به کاهش

هزینه های مستقیم بیماران و نظام سلامت گردد.

✓ سایر موارد

اثر بر درآمدزایی و افزایش کارایی در سطح فرد و سازمان

در این بخش، باید با استفاده از انجام پژوهش و یا آنالیز داده های روتین نشان داده شود که نتایج پژوهش که اجرا شده اند، منجر به ایجاد اثرات اقتصادی شده اند.

سطح اثر گذاری پژوهش

- در سطح **دانشگاه** (تا ۵ امتیاز)
- ایجاد اثر در محدوده جغرافیایی تحت پوشش دانشگاه
- در سطح **استان** (تا ۲۰ امتیاز)
- ایجاد اثر تنها در یک استان
- در سطح **ملی** (تا ۱۰۰ امتیاز)
- ایجاد اثر در بیش از یک استان تا تمام کشور

۷ کمیته تخصصی مسؤل داوری

- علوم بالینی
- علوم دارویی
- فناوری
- علوم پایه
- علوم بهداشتی
- سلامت عمومی

چند نکته

- تاریخ تصویب طرح محدودیت زمانی ندارد ولی تاریخ ایجاد اثر می بایست در بازه سال ارزشیابی باشد
- طرح های اثرگذار در دانشگاه های علوم پزشکی بر اساس تعداد اعضای هیئت علمی شاغل آن دانشگاه تعیین می شود
- تعداد طرح های اثر گذار در مراکز تحقیقات با بیش از ۱۰ سال فعالیت و یا دارای ردیف مستقل بودجه به ازای هر مرکز دو طرح می باشد.

شناسایی ۱۶۷ طرح اثرگذار پژوهش در فرآیند ارزشیابی دانشگاه‌های علوم پزشکی

خبرگزاری ایسنا در تاریخ ۲۳ آبان ماه ۱۴۰۱

- ✓ امسال برای شاخص تاثیرگذاری پژوهش در دانشگاه‌های علوم پزشکی ۵۰۰ امتیاز در نظر گرفته شده است
- ✓ این محور ابتدا در ارزشیابی سال ۱۳۹۹ دانشگاه‌های علوم پزشکی به صورت پایلوت در ۱۸ دانشگاه شامل تمامی دانشگاه‌های علوم پزشکی تیپ یک و هشت دانشگاه علوم پزشکی از تیپ دو و سه مورد سنجش قرار گرفت.
- ✓ تعداد ۴۰۲ طرح اثرگذار توسط دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در سامانه جامع ارزشیابی بارگذاری شده است که از این تعداد پس از بررسی‌های انجام شده تعداد ۱۶۷ طرح اثرگذار واجد شرایط جهت داوری در کمیته‌های تخصصی هستند.
- ✓ برای اجرای این ارزشیابی تعداد ۷ کمیته تخصصی مسئولیت داوری و امتیازدهی به طرح‌های اثرگذار را بر عهده دارند، اظهار کرد: در کمیته‌های علوم‌بالینی ۲۲ طرح، علوم دارویی ۲۲ طرح، فناوری ۲۶ طرح، علوم پایه ۳۳ طرح، علوم بهداشتی ۳۲ طرح و سلامت عمومی ۳۲ طرح مورد ارزیابی قرار گرفت.
- ✓ در مراکز تحقیقاتی دانشگاه‌های علوم پزشکی تعداد ۲۲۰ طرح اثرگذار از ۶۵ مرکز با ردیف مستقل بودجه و ۲۴۹ مرکز با فعالیت بیش از ۱۰ سال دریافت شده است.

Thank
you!